

АУДИТОРЛИК ТЕКШИРУВИДА НАЗОРАТ РИСКНИ АНИҚЛАШНИНГ ВА УНДА ДАСТУРИЙ ТАЪМИНОТЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Амир Худайкулов

*Тошкент давлат иқтисодиёт университети стажёр-тадқиқотчиси,
Тошкент, Ўзбекистон.*

Email: amir7x@mail.ru; a.xudayqulov@tsue.uz; xudoyqulova@tersu.uz

ORCID: 0000-0001-8915-5962

FEATURES OF DETERMINING THE CONTROL RISK AND THE USE OF SOFTWARE IN THIS AUDIT

Amir Khudaykulov

Trainee researcher at Tashkent State University of Economics

Email: amir7x@mail.ru; a.xudayqulov@tsue.uz; xudoyqulova@tersu.uz

ORCID: 0000-0001-8915-5962

JEL classification: M4, M42

Аннотация. Мазкур мақолада бугунги кунда Ўзбекистон Республикасида умумий аудиторлик riskини аниқлашнинг таркибий қисми бўлган, назорат riskини ҳисоблаш амалиётида юзага келадиган жараёнлар вазиятли асосларда таҳлилий равишда ёритиб берилган. Мақсад - Ўзбекистон Республикасида молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига мувофиқ тайёрланган молиявий ҳисоботларни аудиторлик текширувидан ўтказишда аудиторлик riskи бўйича аудитнинг халқаро стандартларидан ва дастурий таъминотлардан самарали фойдаланишга эришиш бўлиб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасида бугунги кунда аудиторлик фаолиятининг миллий стандартлари бекор қилиниб, аудитнинг халқаро стандартларига ўтилди. Бу эса аудиторларга халқаро аудит талабларини янада кенгроқ ўрганиб,

улардан самарали фойдаланиб боришни талаб этмоқда.

Мақолада дунёнинг бухгалтерия ҳисоби ва аудит соҳаси тараққий этган мамлакатлари тажрибасидан аудиторлик riskини ҳисоблаш амалиёти ўрганилди ва аудиторлик riskини аниқлашнинг таркибий қисми саналган корхонадаги назорат муҳитини аниқлаш мақсадида назорат riskи белгилаш ва унда дастурий таъминотлардан фойдаланиш самарадорлиги атрофлича таҳлил этишга ҳаракат қилинди.

Аудитор аудиторлик текшируви жараёнида мижоз-корхонанинг назорат riskини аниқлашда назорат тестлари бўйича саволнома тузади ва мазкур назорат тестлари бўйича саволномани айнан ўзи тўлғазиб чиқади. Бунинг боиси - мижоз-корхона ходимлари томонидан аудиторлик текширувида субъектив ёндашувларга йўл қўймаслик бўлиб ҳисобланади. Аудитор томонидан тузиладиган назорат тестларида risk

даражаларини аниқлашнинг юқори, ўрта ва қуйи синфлари хўжалик юритувчи субъектда содир этилган ва содир этилаётган хўжалик операциялар асосида, таснифланган ҳолда ёритиб берилади.

Аудитор саволномага мувофиқ миждоз-корхона бўйича йиққан далиллари, сўровномалари, бирламчи ҳисоб ҳужжатлари, бош китоб ва молиявий ҳисоботлар моддаларига таяниб назорат rischi кўрсаткичларини аниқлайди. Бунда аудитор томонидан аниқлаб топилган назорат rischi тавсифининг тўғрисида "1" рақами қўйилади. Мазкур "1" рақами муаян бир назорат rischi тавсифи бўйича юқори, ўрта ёки қуйи тавсифларидан фақат биттасига қўйилади. Қолган иккитасига, яъни аудитор муайян бир назорат rischi тавсифи бўйича нотўғри, - деб топган тавсифлар тўғрисида "0" рақами қўйилади (1-жадвал). Бунда интуитив, миқдорий, прогнозлаш, кутилиш, аудиторлик riskини даражаларини аниқлаш, муҳимлик даражасини аниқлаш, назорат rischi даражасини аниқлаш, қиёслаш, ҳисоблаш, режалаштириш, таҳлил ва синтез методларидан фойдаланилди.

Abstract. In this article, the processes occurring in the practice of calculating the control risk, which are part of the determination of the overall audit risk in the Republic of Uzbekistan today, are analyzed on a situational basis. The goal is to achieve effective use of international auditing standards and software on auditing risk in the audit of financial statements prepared in accordance with International Financial Reporting Standards in the Republic of Uzbekistan.

Today in the Republic of Uzbekistan, the national standards of audit activity have been abolished and passed to the

international standards of audit. This requires auditors to study the requirements of international auditing more broadly and make effective use of them.

The article examines the practice of calculating audit risk from the experience of developed countries in the field of accounting and auditing, and tries to analyze in detail the effectiveness of control risk identification and software use in order to determine the control environment in the enterprise, which is an integral part of auditing risk.

In the process of audit, the Auditor compiles a questionnaire on control tests in determining the control risk of the client-enterprise and fills out the questionnaire on these control tests by himself. The reason for this is to prevent sub-approaches in auditing by the employees of the client-enterprise. In the control tests developed by the auditor, the upper, middle and lower classes of risk assessment are highlighted, classified on the basis of business transactions that have taken place and are taking place in the business entity.

In accordance with the questionnaire, the auditor determines the control risk indicators based on the evidence collected by the client-enterprise, inquiries, primary accounting documents, general ledger and items of financial statements.

In this case, the "1" number is placed on the correct description of the control risk identified by the auditor. This "1" number is assigned to only one of the upper, middle or lower descriptions in the description of exactly one control risk. The other two, the description that the auditor finds to be incorrect in determining the control risk, are numbered "0" (Table 1). The article used intuitive, quantitative, forecasting, forecasting, determining the levels of audit risk, determining the level of importance, determining the level of control risk,